

„STÁLA“ EXPOZÍCIA AKO ÚTOČISKO: PRÍPAD SLOVENSKÉHO MÚZEA DIZAJNU

22.6.2026 - Naďa Kančevová | Slovenské centrum dizajnu

V septembri 2025 otvorilo Slovenské múzeum dizajnu svoju druhú „stálu expozíciu“ s názvom dizajn.sk - Dejiny, súčasnosť a budúcnosť slovenského dizajnu. Pre mladú inštitúciu ide na prvý pohľad o prirodzený krok smerom k stabilizácii. Táto zdanlivá samozrejmosť však vyvoláva otázky: Čo dnes vlastne „stála expozícia“ znamená? Aký zmysel má „pomalý formát“ v dobe, ktorá si cení rýchlosť a flexibilitu? A ako sa v ňom odráža napätie medzi teoretickými ambíciami súčasnej kritickej muzeológie a neúprosnou realitou inštitúcie, ktorá sa ocitá (nielen geograficky) na okraji diania?

Múzeum, ktoré prišlo neskoro

Na úvod nevyhnutná krátka rekapitulácia: Slovenské múzeum dizajnu (SMD) je inštitúcia historického oneskorenia. Zatiaľ čo európske umeleckopriemyselné múzeá (V&A, MAK či pražské UPM) vznikali v 19. storočí na pozadí národnouvedomovacích procesov ako priama reakcia na priemyselnú revolúciu a obavy z úpadku remesiel¹, SMD sa konštituuje o viac ako sto rokov neskôr (2014) a za celkom iných okolností. Jeho zriadenie nebolo iniciatívou štátu, ktorý by si uvedomoval potrebu dokumentovať svoje priemyselné/dizajnérske dedičstvo, ale výsledkom zdola budovaného tlaku kurátorov, teoretikov a dizajnérov združených okolo Slovenského centra dizajnu. Vo svojej oficiálnej webovej prezentácii sa múzeum hlási k tradícii prvých pokusov o založenie umeleckopriemyselného múzea v Bratislave z prelomu dvadsiatych a tridsiatych rokov 20. storočia.² Je to pochopiteľný akt sebadefinície – inštitúcia si tým vytvára symbolický „rodokmeň“, ktorý jej pomáha ukotviť sa v dlhšej kultúrnej kontinue, hoci faktické prepojenie medzi týmito snahami a dneškom neexistuje.

SMD sa teda nachádza vo fáze, ktorú mnohé európske inštitúcie absolvovali pred vyše storočím a z tohto oneskorenia vyplýva všetko ostatné: Systematickejšia dokumentácia priemyselnej produkcie sa u nás začína rozvíjať v čase, keď väčšina lokálnych výrobných podnikov zaniká. Sídlo v Hurbanových kasárňach, navrhnuté ako dočasné riešenie, sa stáva symbolom akejsi permanentnej prechodnosti. Kritická závislosť na osobnostiach, ktoré tento projekt svojou charizmou a sieťami držali (držia?) pri živote, vytvára fenomén roztriešteného dedičstva. Namiesto dlhodobého a kontinuálne budovaného fondu tu máme fragmenty, ktoré by bez osobného zánietenia konkrétnych ľudí veľakrát skončili na smetisku. Príbeh zbierok SMD, ako ich dokumentujú stránky časopisu Designum³, by sa dal definovať aj ako príbeh

záchranných akcií, náhod a sieťovania prvých dokumentaristiek a dokumentaristov. Ich práca je neoceniteľná – bez nej by dnes múzeum nemalo čo vystavovať. Zrejme práve preto vo svojej prezentácii múzeum pri jednotlivých zbierkach uvádza nielen mená súčasných kurátorov, ale aj ich zakladateľov – Katarínu Hubovú (nábytok), Ľubomíra Longauera a Máriu Riškovú (komunikačný dizajn), Adrienu Pekárovú (sklo), Zuzanu Šidlíkovú (textil a móda) či Mariána Broja (multimédiá). Takéto oddelovanie je pomerne neobvyklé. Naznačuje, že inštitúcia vníma svoju krátku históriu ako sled individuálnych zakladateľských činov, pričom „zakladatelia“ sú naďalej prítomní ako autority⁴, no ich poznanie akoby nebolo plne absorbované do inštitucionálnej pamäti. Zostávajú aktívni skôr paralelne vo freelance výskume, v iných inštitúciách, v súkromnej praxi, teda mimo štruktúry múzea. Ich formálni či neformálni nástupcovia často nenadväzujú priamo v rámci inštitúcie, alebo len čiastočne a dočasne. Pochopiteľne, toto nie je špecifický problém SMD, ale všeobecný problém odovzdávania kurátorského „know how“, ktorý je však v prípade takého mladého, personálne

poddimenzovaného a na jednotlivcoch postaveného múzea oveľa vypuklejší. 5

Zdá sa, že expozícia dizajn.sk je aj výsledkom tohto napätia. Na jednej strane v nej badať snahu súčasných kurátorov⁶ nadviazať na odkaz „zakladateľov“, na druhej strane sa v nej odráža realita, v ktorej pracujú – s limitovaným priestorom, personálom a bez možnosti dlhodobej koncepčnej práce. Výsledkom je prehľadová, chronologická expozícia, ktorá skôr zhŕňa než interpretuje, a ktorej chýba ambicióznejší kurátorský koncept. Odvaha v kurátorskom uvažovaní by sa mohla prejaviť napríklad v tematických sondách namiesto chronologického prehľadu, v schopnosti ukázať menej, ale s hlbším kontextom, v priznaní medzier vo vlastných zbierkach ako súčasti výpovede, v dynamickom obmieňaní expozície a v systematickejšej konfrontácii historického materiálu so súčasnými otázkami. To všetko by si však vyžadovalo stabilný tím, dlhodobú koncepciu a priestor – teda presne to, čo v súčasných podmienkach SMD chýba.

Celý článok nájdete v časopise [Designum 1/2026](#) na s. 48. Viac informácií [o predaji časopisu Designum](#).

<https://scd.sk/clanky/stala-expozicia-ako-utocisko-pripad-slovenskeho-muzea-dizajnu>